

Kategoria: Wywiady

Opublikowano: poniedziałek, 20, listopad 2023 14:25

Rafał Rudka

Odśloni: 2280

O znaczeniu reformy samorządowej oraz roli samorządu powiatowego dla demokracji i sprawnego funkcjonowania państwa rozmawiamy z Piotrem Ćwikiem, Zastępcą Szefa Kancelarii Prezydenta RP odpowiadającego za kontakt z jednostkami samorządu terytorialnego.

W tym roku trwają jubileuszowe obchody związane z 25-leciem usamorzędowania wspólnot powiatowych, które w strukturze administracji publicznej oficjalnie na nowo zaczęły funkcjonować 1 stycznia 1999 roku. Potrzebę reformy podnoszono już na początku lat dziewięćdziesiątych, a więc wkrótce po upadku komunizmu. Jakie cele przyświecały tej reformie?

Piotr Ćwik: Spojrzenie z perspektywy ćwierćwiecza na historię samorządu terytorialnego w Polsce – kiedy dziś jego istnienie jest czymś naturalnym i oczywistym – niewątpliwie uświadamia, jak długą drogę przeszedł nasz kraj, jeśli chodzi o sferę przebudowy podstaw ustrojowych. Nie tylko w ujęciu prawnym, ale i społecznym – tak istotne i szerokie jest oddziaływanie tych zmian. Na tym tle warto też się odnieść do praktycznego wymiaru realizacji konstytucyjnej zasady pomocniczości. W Konstytucji RP z 1997 roku zasada pomocniczości została zamieszczona w jej preambule, jako zasada ustrojowa ze wskazaniem, że jej istotą jest umacnianie uprawnień obywateli i ich wspólnot. Istota decentralizacji znalazła jednak wyraz znacznie wcześniej, bo już we wspomnianej uprzednio ustawie o samorządzie gminnym (pierwotnie zatytułowanej „o samorządzie terytorialnym” – co zresztą symbolicznie odzwierciedlało „samotność” gminy w tamtym czasie, jako struktury samorządu terytorialnego), gdzie wskazano, że gmina wykonuje zadania publiczne w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność, posiada osobowość prawną i jej samodzielność podlega ochronie sądowej. Te założenia powtórzono później w przyjętych w 1998 roku: ustawie o samorządzie powiatowym oraz ustawie o samorządzie województwa.

Wprowadzenie najpierw samorządu gminnego, a następnie powiatowego i wojewódzkiego stanowiło zupełnie nową jakość. Wspólnota gminna, a potem lokalna i regionalna zostały usamorzędowane.

Piotr Ćwik: W PRL wszelka indywidualna inicjatywa lub oddolna aktywność jakichkolwiek grup społecznych – traktowana była przez władze komunistyczne jako zagrożenie i w mniejszym lub większym stopniu zwalczana. Niezwykle ważnym efektem, a może nawet istotą reformy administracyjnej początku lat 90-tych oraz roku 1998 było zatem uwolnienie i wzmocnienie potencjału lokalnych i regionalnych społeczności. Warto odnotować, że ustawa o samorządzie terytorialnym z 8 marca 1990 r. została przyjęta na długo przed uchwaleniem Konstytucji RP z 1997 roku. Reforma administracji publicznej dokonana w latach 1990-1998 była zasadniczym impulsem rozwojowym Polski. Polacy wreszcie poczuli się naprawdę u siebie, rozumiejąc też, że odpowiedzialność za sukces i rozkwit małej ojczyzny, w której się żyje – jest odpowiedzialnością wspólnoty. 27 maja 1990 roku miały miejsce wybory do organów gmin, które były jednocześnie pierwszymi w pełni wolnymi wyborami w Polsce po II wojnie światowej. Dziś nawiązuje do tego wydarzenia obchodzony corocznie Dzień Samorządu Terytorialnego, który podkreśla znaczenie przemian ustrojowych, jakie dokonały się w Polsce.

Przeprowadzenie reformy samorządowej, w tym powiatowej, nie było jednak takie proste. Dlaczego?

Piotr Ćwik: Być może największym wyzwaniem początku lat dziewięćdziesiątych była zmiana myślenia: skłonienie do fundamentalnej refleksji w wymiarze państwowym i społecznym, służącej przedefiniowaniu z jednej strony – roli państwa oraz sposobu postrzegania tej roli, z drugiej zaś – osobistego podejścia do spraw wspólnoty, poprzez aktywne włączenie się w kształtowanie jej losów.

Okres komunizmu ze swojej natury promował postawę bierności, ponieważ jakiegokolwiek „niekontrolowane” zaangażowanie mogło oznaczać poważne kłopoty. U progu reform administracji publicznej w Polsce należało stopniowo przekonać ludzi, że zarówno głos oddany w wyborach samorządowych, jak i – tym bardziej – start w tych wyborach, ma ogromne znaczenie i jest nakierowany na przyłączenie się do dzieła szeroko rozumianych przemian demokratycznych, przyjęcia postawy służby i szczególnej odpowiedzialności za los współmieszkańców.

Jaką rolę odgrywają powiaty w strukturze administracji publicznej?

Piotr Ćwik: Pamiętamy, jak gorące dyskusje toczyły się w Polsce wokół reformy administracji publicznej. Zmiana, dla osiągnięcia sprawności działania i efektywnej realizacji zadań państwa, była zasadnicza. Wprowadzono nowy podział administracyjny Polski, po znacznie wcześniej przyjętej ustawie dotyczącej samorządu gminnego – wprowadzono powiaty i województwa samorządowe. Niewątpliwie było to trudne wyzwanie, bo konieczne było zupełnie nowe nakreślenie roli rozmaitych struktur administracji publicznej i ich wzajemnych relacji. Warto też przypomnieć, że jeszcze przed wprowadzeniem samorządu na szczeblu powiatowym i wojewódzkim, co nastąpiło 5 czerwca 1998 roku, 2 kwietnia 1997 roku uchwalona została przez Zgromadzenie Narodowe Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (zatwierdzona następnie 25 maja 1997 roku w ogólnokrajowym referendum), zaś we wrześniu 1997 roku przyjęta została ustawa o działach administracji rządowej, która także istotnie zmieniła zasady funkcjonowania centrum zarządzania państwem. Powiat, będąc niejako pośrednim ogniwem pomiędzy samorządem gminnym a samorządem wojewódzkim, realizuje wskazane w ustawie zadania publiczne o charakterze ponadgminnym. Można zaryzykować stwierdzenie, że takie usytuowanie powiatu czyni jego rolę szczególnie skomplikowaną. Także w tym przypadku z pewnością wiele zależy od konkretnych osób, którym powierzono wykonywanie władzy publicznej. Ponieważ oczywiście nie ma zwierzchności samorządu powiatowego nad gminnym, tym bardziej istotna jest dobra współpraca pomiędzy powiatem a okolicznymi gminami – nastawienie na dialog i osiąganie optymalnych rozwiązań przy wykonywaniu zadań publicznych dla dobra lokalnej społeczności zarówno na szczeblu gminnym, jak i powiatowym. Mam własny, bezpośredni ogląd tych spraw, ponieważ dzięki zaufaniu, jakim obdarzyli mnie współmieszkańcy, miałem honor przez trzy kolejne kadencje zasiadać w Radzie Miejskiej w Skawinie, a później być Radnym w Radzie Powiatu Krakowskiego. Dodatkową perspektywę dał mi również pełniony urząd Wojewody Małopolskiego, w jeszcze innym ujęciu wymagający odniesienia się do relacji z samorządem, tym razem na poziomie województwa.

Jak dziś ocenia Pan Minister owoce reformy samorządowej sprzed 25 latami?

Piotr Ćwik: Na przestrzeni lat niezmiennie pozostają wartość i znaczenie współdziałania gminnych, powiatowych i wojewódzkich władz samorządowych z administracją rządową. Niedobrym zjawiskiem jest występujące niekiedy silne upolitycznienie działań administracji samorządowej, jaskrawo odzwierciedlające sympatie partyjne i radykalnie akcentowane podziały. Ważne wydaje się natomiast spokojne i wytrwałe podejmowanie wysiłków na rzecz realizacji zadań samorządowych w atmosferze współpracy, otwartości na rozmowę i przede wszystkim – z troską o dobro wspólne. Nie powinno się zapominać, że zadania publiczne, w tym te realizowane na poziomie samorządu powiatowego, odnoszą się do codziennych, zwykłych potrzeb obywateli.

A jaka przyszłość czeka samorząd powiatowy? Jakie rysują się przed nim wyzwania i jak można im sprostać?

Kategoria: Wywiady

Opublikowano: poniedziałek, 20, listopad 2023 14:25

Rafał Rudka

Odstony: 2280

Piotr Ćwik: Zastanawiając się nad wyzwaniem, jakie stoją przed samorządem powiatowym można dojść do wniosku, że podstawowa idea, rozumiana nie tylko w sensie prawnym, ale ujmując to szerzej – także w sensie aksjologicznym, pozostaje niezmienna. Podejmowanym działaniom powinna towarzyszyć świadomość, że rola struktur samorządowych w sensie urzędniczym – z osobami piastującymi funkcję organów samorządowych na czele – powinna mieć zawsze wymiar przede wszystkim służebny. Otwierający ustawę o samorządzie powiatowym zapis, zgodnie z którym mieszkańcy powiatu tworzą z mocy prawa lokalną wspólnotę samorządową, zaś ilekroć w ustawie jest mowa o powiecie, należy przez to rozumieć lokalną wspólnotę samorządową oraz odpowiednie terytorium – ma znaczenie nie tylko prawne, lecz także definiuje wymiar także tego szczebla jednostki samorządu terytorialnego, jako sfery służby na rzecz realizacji dobra publicznego. Podkreśla, że samorząd powiatowy to nie tylko radni, starosta i zarząd powiatu, czy urzędnicy starostwa, ale nade wszystko społeczność, wspólnota zaangażowana dla wspólnego dobra. Bardzo ważne wnioski, w tym także dotyczące funkcjonowania powiatów oraz stojących przed nimi wyzwań, wypracowała prezydencka Rada ds. Samorządu Terytorialnego w ramach Narodowej Rady Rozwoju. W jej składzie zasiadają przede wszystkim praktycy – przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego wszystkich szczebli. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Pan Andrzej Duda, powołując Radę w 2021 roku w ramach obchodów Dnia Samorządu Terytorialnego, podkreślał właśnie ten wspomniany wcześniej fundamentalny aspekt zaangażowania samorządowego: „Realizujecie zadania publiczne najbliższej obywateli. Na tym polega istota działania samorządu. Ale przez cały czas w centrum działalności samorządu jest, i nie tylko powinien być, ale musi być człowiek, bo inaczej samorząd straci swoją istotę. To jest służba mieszkańcom, służba ludziom w absolutnie pełnym, ścisłym tego słowa znaczeniu” – mówił wówczas Pan Prezydent.

Piotr Ćwik – magister filozofii, absolwent Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej. Ukończył także studia podyplomowe z doradztwa europejskiego oraz kurs kwalifikacyjny zarządzania w oświacie. Przez wiele lat związany z oświatą, jako nauczyciel i wychowawca, a następnie dyrektor szkoły. Pracował w Szkole Podstawowej nr 1 w Skawinie, w latach 2000-2014 był dyrektorem Zespołu Katolickich Szkół im. Jana Pawła II w Skawinie.

Działacz samorządowy i społeczny. Zaangażowany w wiele lokalnych inicjatyw. Radny Rady Miejskiej w Skawinie w trzech kolejnych kadencjach, w latach 1994-2006, a następnie do 2014 roku Radny w Radzie Powiatu Krakowskiego. W tym czasie był też m.in. redaktorem naczelnym lokalnej prasy, współzałożycielem Chrześcijańskiego Ośrodka Kultury przy parafii Miłosierdzia Bożego w Skawinie, działał w Akcji Katolickiej.

W czerwcu 2014 roku został Posłem na Sejm RP, w miejsce obecnego Prezydenta RP, który został europosem. Pracował m.in. w Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży, Polityki Społecznej i Rodziny, a także w Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej. Po zakończeniu kadencji, 16 grudnia 2015 roku został powołany na funkcję Wicewojewody Małopolskiego, od 2 czerwca 2017 roku był Wojewodą Małopolskim. Funkcję tę pełnił do 7 sierpnia 2020 roku.

Od 8 października 2020 r. Sekretarz Stanu w KPRP. 4 stycznia 2021 r. powołany przez Prezydenta RP Andrzeja Dudę na stanowisko Zastępcy Szefa Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Z ramienia kierownictwa Kancelarii Prezydenta RP zasiada w Radzie ds. Samorządu Terytorialnego Narodowej Rady Rozwoju przy Prezydencie Rzeczypospolitej Polskiej i nadzoruje jej prace. Jest żonaty, ma dwóch synów.